

PODSTAWY LOGIKI PRAKTYCZNEJ

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

definicje

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

DEFINICJE

ZASADY

TECHNIKI PRAWODAWCZEJ

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów
z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie zasad techniki
prawodawczej

§ 146. 1. W ustawie lub innym akcie normatywnym formułuje się definicje danego określenia, jeżeli:

- 1) dane określenie jest wieloznaczne;
- 2) dane określenie jest nieostre, a jest pożądane ograniczenie jego nieostrości;
- 3) znaczenie danego określenia nie jest powszechnie zrozumiałe;
- 4) ze względu na dziedzinę regulowanych spraw istnieje potrzeba ustalenia nowego znaczenia danego określenia.

DLACZEGO DEFINIUJEMY?

- o **definiujemy**, aby **uporządkować nasze myślenie i komunikowanie**. Definicje pozwalają **wyeliminować wieloznaczność pojęć, ich nieostrość**. Nadają one definiowanemu wyrażeniu **określoną treść i zakres** kształtując w ten sposób **język**, którym się posługujemy
- o funkcja definicji jest w dużej mierze **poznawcza**, więc i **dynamiczna**: definicje kształtują język poznawczy, wprowadzając nowe lub uściślając dawne wyrażenia.
- o konstruuje one także przedmioty abstrakcyjne lub opisują jednoznacznie przedmioty już wprowadzone do nauki, a przez to wytyczają nowe kierunki jej rozwoju i pogłębiają wiedzę o badanej dziedzinie
- o **definiowanie** rozumiane jest jako **metoda precyzowania pojęć** oraz **określania** czy **charakteryzowania przedmiotów**.

RODZAJE DEFINICJI

PODZIAŁ, ZE WZGLĘDU NA TO, DO CZEGO SIĘ ODNOSZĄ

DEFINICJA REALNA

o odnosi się do przedmiotu, do rzeczy i jednoznacznie podaje charakterystykę tej rzeczy.

- * „Zegar to urządzenie służące do mierzenia czasu”
- * „Człowiek to istota, która wytwarza narzędzia”

o w ten sposób charakteryzujemy przedmiot, a nie znaczenie wyrazu!

o definicja realna jest sformułowana w języku I stopnia, wobec czego określa się ją mianem definicji wewnątrzjęzykowej

o w definicji realnej wyraz definiowany wyrażany jest w supozycji innej niż materialna

DEFINICJA NOMINALNA

o traktuje o słowach

o polega na zastępowaniu jednych wyrażeń innymi wyrażeniami, przy czym proces zastępowania może zmierzać ku znajdowaniu wyrażeń

- * równoznacznych ze względu na treść
- * równoważnych ze względu na zakres występujących nazw

o zwana również definicją metajęzykową, bowiem nie odnosi się bezpośrednio do przedmiotów, lecz dotyczy języka, w którym zostały użyte definiowane nazwy

- * słowo „firma” oznacza nazwę przedsiębiorstwa

RODZAJE DEFINICJI

PODZIAŁ, ZE WZGLĘDU NA CEL, JAKIEMU MA DEFINICJA SŁUŻYĆ

DEFINICJA SPRAWOZDAWCZA (ANALITYCZNA)

- o zdanie relacji z tego, jakie jest zastane znaczenie danego terminu!
- o skierowana ku przeszłości lub teraźniejszości
- o stanowi wyraz tego, jak dane wyrażenie rozumiane jest (lub było) w określonym języku
- o jest to swego rodzaju sprawozdanie, oddające znaczenie danej nazwy – „odtworzenie znaczenia danego wyrazu”

* Nauczyciel tłumaczy:

„Repatriacja” jest to „powrót obywateli do kraju, do ojczyzny, np. jeńców wojennych, uchodźców, przesiedleńców”

DEFINICJA PROJEKTUJĄCA (SYNTETYCZNA)

- o inaczej niż definicja sprawozdawcza – nie jest zdaniem w sensie logicznym i nie sposób przypisać jej wartości logicznej, gdyż będąc propozycją (projektem) skierowaną ku przyszłości, nie może być konfrontowana z rzeczywistością (tj. nie można dla niej wskazać kryterium prawdziwości)

DEFINICJA KONSTRUKCYJNA

DEFINICJA REGULUJĄCA

RODZAJE DEFINICJI

DEFINICJA PROJEKTUJĄCA

DEFINICJA KONSTRUKCYJNA

o dotyczy nowych słów lub nowego znaczenia słów
o nie nawiązuje ona do dotychczasowego ich znaczenia

* gdyby słowu „maluch” zacząć przypisywać znaczenie takie jak wyrażeniu „uczeń pierwszej klasy gimnazjum”, to byłaby to bez wątpienia próba wprowadzenia definicji konstrukcyjnej, gdyż proponowane ustalenie definicyjne w najmniejszym stopniu nie odpowiada funkcjonującemu dotychczas znaczeniu wyrazu „maluch”.

DEFINICJA REGULUJCA

o ustala wyraźnie znaczenie danego terminu

- * „Hałas” to dźwięk o częstotliwości od 16 Hz do 16000 Hz (art. 3 pkt 5 POŚ)
- * „Młodociany” to sprawca, który w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończył 21 lat i w czasie orzekania w I instancji 24 lat (art. 115 § 10 KK)

RODZAJE DEFINICJI

PODZIAŁ, ZE WZGLĘDU NA BUDOWĘ

DEFINICJA RÓWNOŚCIOWA

DEFINICJA NIERÓWNOŚCIOWA

DEFINICJA
KLASYCZNA

DEFINICJA
ZAKRESOWA

DEFINICJA
PRZEZ POSTULATY

DEFINICJA
INDUKCYJNA

*DEFINICJA CZĄSTKOWA

RODZAJE DEFINICJI

PODZIAŁ, ZE WZGLĘDU NA BUDOWĘ

DEFINICJA RÓWNOŚCIOWA

składa się z trzech części:

- 1) **definiendum** – to ta część definicji, która zawiera nazwę definiowaną
- 2) **zwrotu łączącego**
- 3) **definiensa** – a więc zwrotu definiującego

Żołnierz jest to osoba pełniąca czynną służbę wojskową

o definicje wyraźne
o definicje kontekstowe
o definicje równościowe mogą być tworzone na dwa sposoby: jako definicje klasyczne (treściowe) lub jako definicje zakresowe

DEFINICJA NIERÓWNOŚCIOWA

- o z uwagi na dużą różnorodność ich poszczególnych rodzajów charakteryzowane są najczęściej w sposób negatywny jako te, które nie mają budowy właściwej dla definicji równościowej
- o w definicjach nierównościowych nie występuje spójnik definicyjny, czyli zwrot łączący typu „znaczy”, „oznacza”, „jest to”

- o definicja operacyjna
- o definicja nawiasowa
- o definicja kontekstowa
- o definicja w uwikłaniu (aksjomatyczna)
- o definicja indukcyjna (rekurencyjna)

STYLIZACJE DEFINICJI

STYLIZACJA SŁOWNIKOWA

Słowo „aksjologia” znaczy to samo co wyrażenie „dział filozofii zajmujący się problematyką wartości

STYLIZACJA SEMANTYCZNA

Słowo „aksjologia” oznacza dział filozofii zajmujący się problematyką wartości

STYLIZACJA PRZEDMIOTOWA

Aksjologia to dział filozofii zajmujący się problematyką wartości

BŁĘDY W DEFINIOWANIU

DEFINICJE SPRWOZDAWCZE

oceniaamy ze względu na ich prawdziwość – jeden z podstawowych warunków polega na tym, że referuje ona znaczenie dawnego pojęcia zgodnie z prawdą

DEFINICJE PROJEKTUJĄCE

oceniaamy przede wszystkim we względu na ich użyteczność. Skonstruowane lub wybrane znaczenie nie ma roszczeń prawdziwościowych, w tym sensie, że nie referuje ono, jak dany termin funkcjonował dotychczas w języku, lecz ma na celu ułatwienie komunikacji w konkretnym kontekście, na potrzeby którego definicja jest podawana

- o **projektujące definicje regulujące** – miarą powodzenia jest eliminacja lub przynajmniej znaczna redukcja niedoskonałości definiendum. Powinna uwzględniać dotychczasowy sposób funkcjonowania definiowanego terminu w języku i mieścić się w ramach zastanego usus
- o **projektujące definicje konstrukcyjne** – wypadają przekonująco, jeżeli przynoszą jakieś korzyści poznawcze, jak np. ukonstytuowanie się nowej perspektywy badawczej, uchwycenie właściwości lub obiektu wcześniej niewidocznych, uproszczenie argumentacji, doprecyzowanie wywodu. Wolna od ograniczeń jakie spotykają definicje regulujące.

BŁĘDY W DEFINIOWANIU

BŁĄD PRAGMATYCZNY

CIRCULUS IN DEFINIENDO (BŁĘDNE KOŁO W DEFINIOWANIU)

- o błąd idem per idem (to samo przez to samo)
- o błędne koło pośrednie

BŁĄD IGNOTUM PER IGNOTUM (NIEZNANE PRZEZ NIEZNANE)

NIEADEKWATNOŚĆ DEFINICJI

- o definicja za szeroka – zakres definiensa jest szerszy od zakresu definiendum
- o definicja za wąska – zakres definiensa jest węższy od zakresu definiendum
- o zakresy definiendum i definiensa krzyżują się
- o zakresy definiendum i definiensa wykluczają się
- o błąd przesunięcia kategoryalnego

BŁĄD PRZESUNIĘCIA KATEGORIALNEGO (PRZYPADEK SZCZEGÓLNY)

WARUNKI POPRAWNOŚCI DEFINICJI

- 1) definicja powinna obejmować istotne (charakterystyczne) cechy gatunku.
- 2) definicja powinna być adekwatna, czyli nie powinna być ani za szeroka, ani za wąska.
  - o definicja jest za szeroka, gdy zakres definiensa jest nadrzędny względem zakresu definiendum,
  - o a za wąska, gdy jest odwrotnie.
- 3) definicja nie powinna zawierać błędnego koła.
  - o w definicji występuje błędne koło bezpośrednio, gdy w definiensie występuje wyraz definiowany, natomiast z błędnym kołem pośrednim mamy do czynienia wówczas, gdy w definiensie występuje jakiś wyraz definiowany za pomocą definiendum.
- 4) definicja nie powinna być czysto negatywna albo, inaczej mówiąc definicja nie powinna być negatywna tam, gdzie może być pozytywna

rozpowszechniona w Akademii Platońskiej
definicja:

CZŁOWIEK JEST TO DWUNÓG KROCZĄCY BEZPIÓRY

PSEUDODEFINICJE

DEFINICJA
RETORYCZNA

DEFINICJA
OSTENSYWNA

DEFINICJA
METAFORYCZNA

WYJAŚNIENIE
POPRZEZ PODANIE
PRZYKŁADU

DEFINICJA
PERSWAZYJNA
JAKO
PSEUDODEFINICJA

WYJAŚNIENIE
POPRZEZ
PODANIE
PRZYKŁADU

WYJAŚNIENIE
POPRZEZ
ODRÓŻNIENIE